

III VOIKO SUOMI HYVIN? Luvut 8 ja 9.

8. Hyvinvointivaltio -
ajatuksena tasata arpaonnea

9. Hyvinvointivaltion haasteet

Oppikirjan sivut 53-70.

Mitä eroa käsitteillä on?

Hyvinvointivaltio=

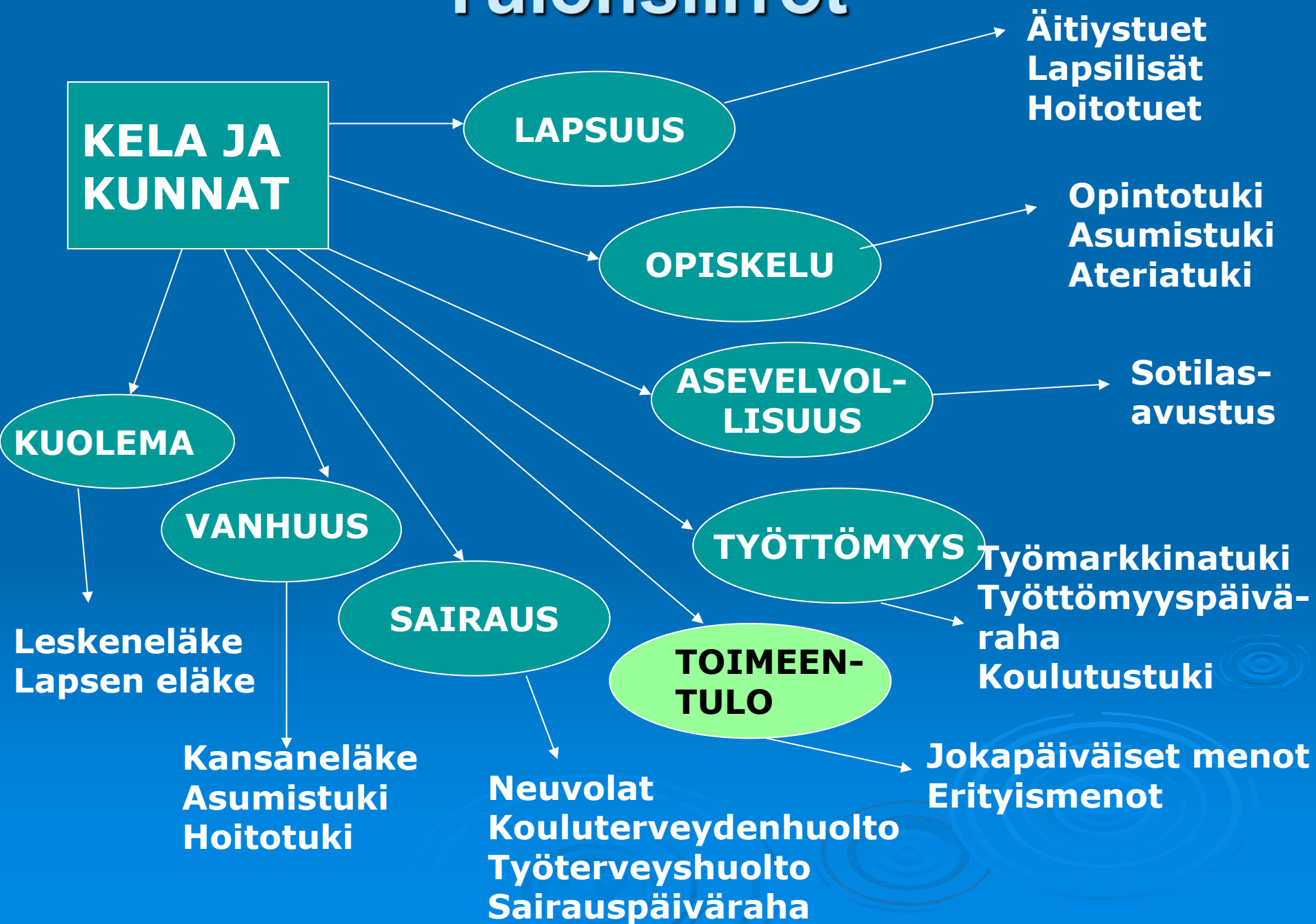
- Valtion ja julkisen sektorin rooli on keskeinen kansalaisten elintason varmistamisessa.

Hyvinvointiyhteiskunta=

- Osan hyvinvoinnista tuottavat kuitenkin vapaaehtoiset yksilöt, yritykset ja hyväntekeväisyysjärjestöt.

“Hyvinvointiyhteiskunta” on laajempi käsite, kun taas “hyvinvointivaltio” viittaa pelkkään valtion rooliin.

Tulonsiirrot

Tehtävä 1. Mitkä asiat kuuluvat...

a) Sosiaaliturvaan

- Sosiaalivakuutukset, terveydenhuolto, sosiaalipalvelut

b) Sosiaalivakuutuksiin

- sairaus-, työttömyys- ja eläkevakuutukset

c) Sosiaalipalveluihin?

- lasten päivähoito, lastensuojelu, mielenterveyspalvelut, vammaispalvelut, vanhuspalvelut, päihdehuolto

Tehtävä 2.: Perustulo

- = Perustulolla tarkoitetaan kansalaiselle kuukausittain maksettavaa vastikkeetonta rahasummaa, joka ei riipu siitä, onko hän töissä vai ei.
 - Perustulon määrästä ei ole olemassa virallista arviota, mutta sitä kannattavat puolueet esittävät 600–700 euron kuukausittaista perustuloa.

Tehtävä 2.: Perustulo

Kaksivuotinen kokeilu oli Suomessa vuosina 2017–2019 ja kokeiluun valitut 2 000 henkilöä saivat 560 € joka kuukausi.

Tehtävä 2.: Perustulo

Hyvää:

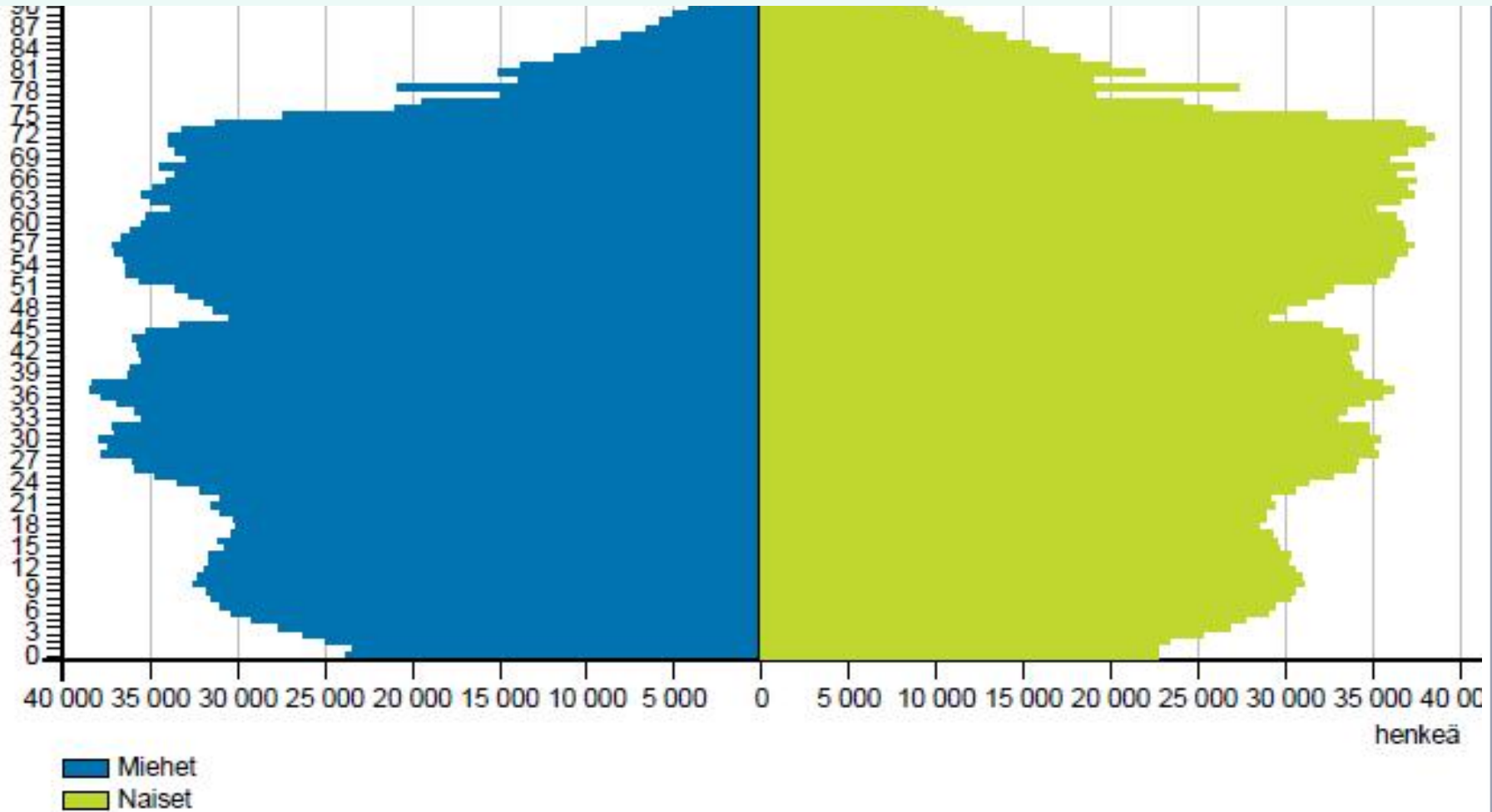
- yksinkertaistaisi “sosiaaliturvaviidakkoa”
- korvaisi suuren osan vanhoista tuista ja verohelpotuksista
- vähentäisi byrokratiaa, kun erilaisten tukien hakemisesta päästäisiin eroon
- saattaisi kannustaa työntekoon, kun kannustinloukut vähenisivät
- lisääisi ehkä kiinnostusta yrittäjyyteen, kun yrittäjänkin minimitoimeentulo olisi turvattu

Tehtävä 2.: Perustulo

Huonoa:

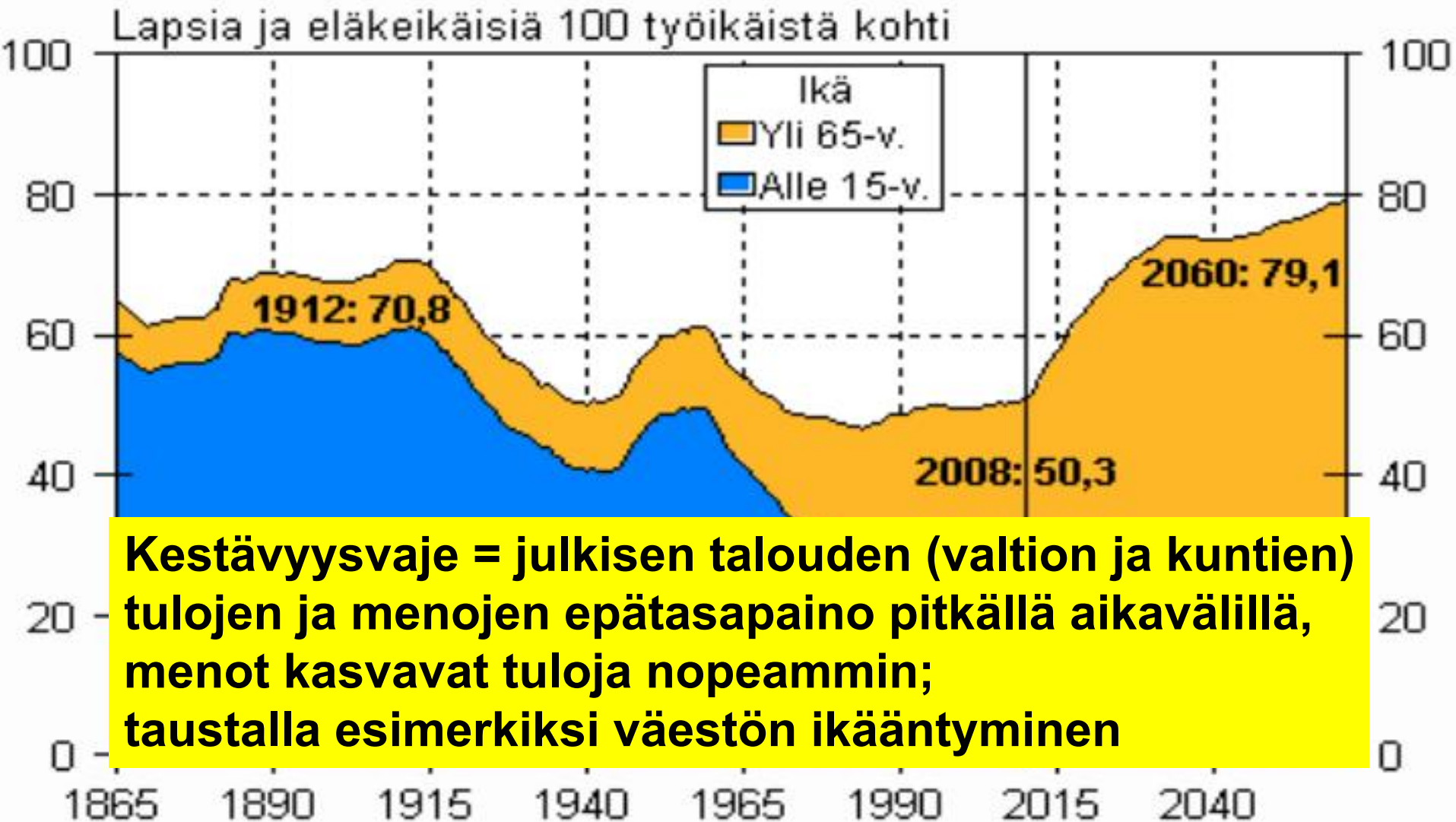
- **olisi kallis**
- **saattaisi heikentää kansalaisten halukkuutta työhön eli passivoisi heitä**
- **ei kuitenkaan riittäisi kattamaan ihmisten elinkustannuksia**

Suomi vanhenee, suomalaiset elävät pitkään, naiset elävät pidempään kuin miehet, eläkeläisten määrä tulee edelleen kasvamaan voimakkaasti...

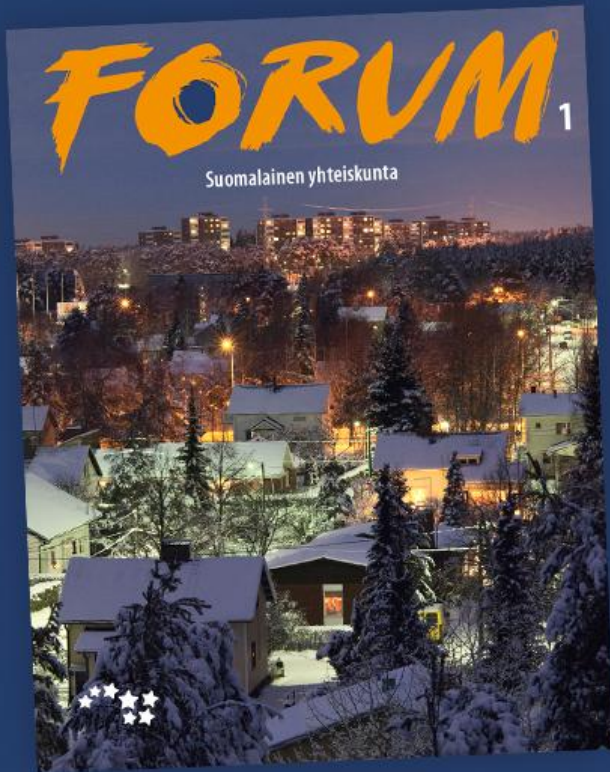

Tilastokeskus / Väestörakenn

Huoltosuhte = työvoiman ulkopuolella olevien määrää suhteessa varsinaisen työvoiman määrään.

Kestävyyssvaje = julkisen talouden (valtion ja kuntien) tulojen ja menojen epätasapaino pitkällä aikavälillä, menot kasvavat tuloja nopeammin; taustalla esimerkiksi väestön ikääntyminen

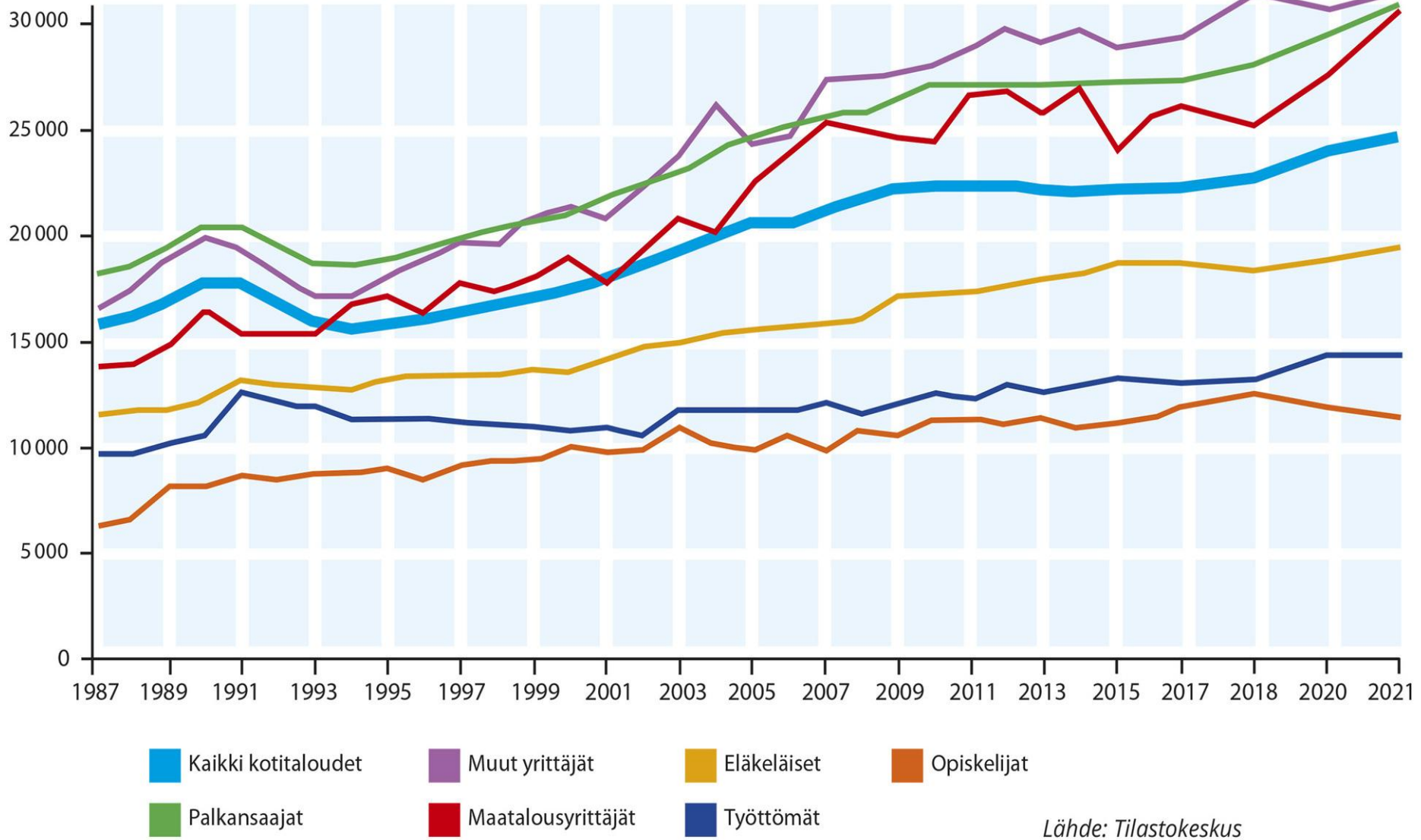
10. Hyvinvointivaltion haasteet

Oppikirjan sivut 88-93.

KOTITALOUKSIEN TULOT SOSIOEKONOMISEN ASEMAN MUKAAN 1987–2021

Kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot kulutusyksikköä kohden, mediaani

Mitä muutoksia, miten selität?

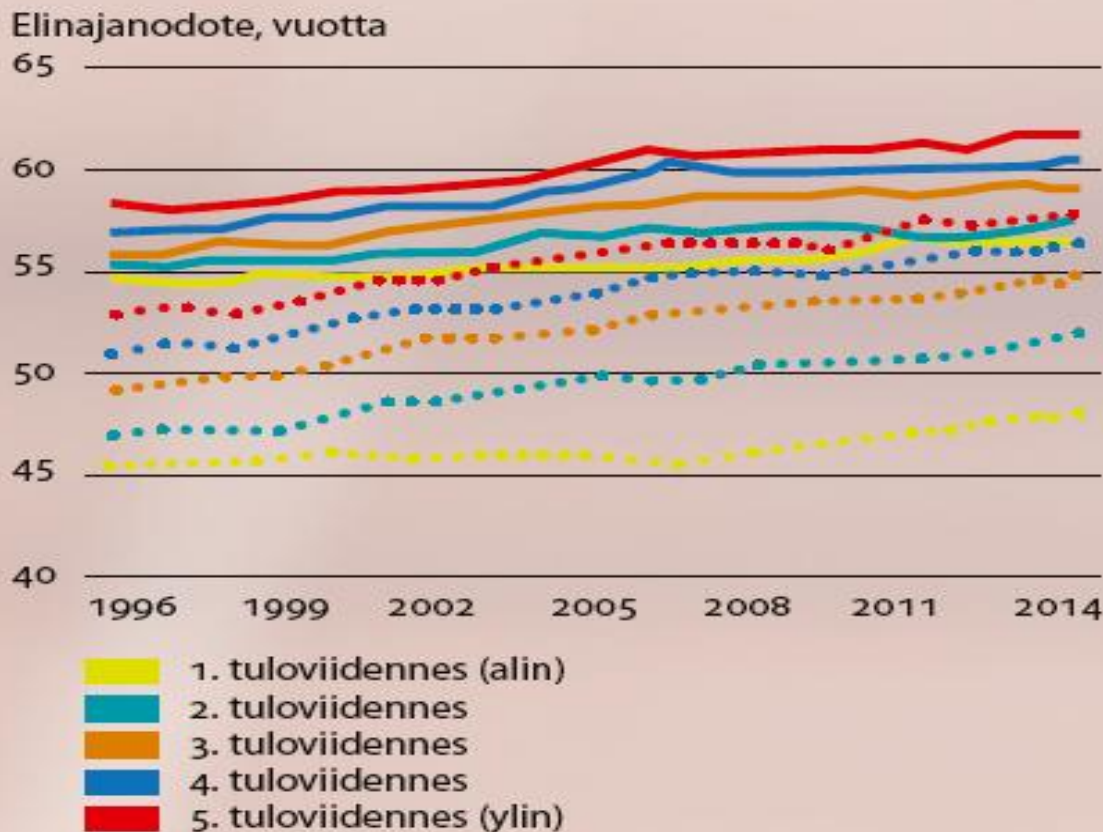
1. Kaikkien tuloluokkien tulot ovat nousseet.
2. Eläkeläisten, työttömien ja opiskelijoiden tulot ovat nousseet vähemmän kuin tulot keskimäärin.
3. 1991–93 tapahtui laskua kaikilla muilla paitsi opiskelijoilla (+maatalous).
4. Työssäkäyvien tulokehitys on ollut hyvä.
5. Maatalousyrittäjien tulot ovat nousseet kaikkien kotitalouksien viivan alapuolelta yläpuolelle.
6. Yrittäjien tulokehitys hyvä.
7. Työttömien ja opiskelijoiden tulot nousseet vähiten

1. Yleisesti Suomi on vaurastunut (EU?)
2. Vuosien 1991–94 laskua selittää talouden lamakausi.
3. Sen jälkeen alkanut talouden nousukausi hyödyttää etenkin työelämässä olevien tulokehitystä.
 - Osittain työelämässä olevien tilannetta parantaa vielä verotuksen alentaminen 1990-l lopulta lähtien.
4. Työttömien ja opiskelijoiden heikompaa kehitystä selittää heidän sosiaalietuuksien jäädyttäminen.
 - Tulot riippuvaisia tulonsiirroista, jotka eivät nouse nopeasti, koska ne ovat yleensä indeksisidonnaisia.
5. Maatalous: EU:hun liittyminen, tuet ja erikoistuminen

Kuvatehtävä s. 29: Paikoillenne, valmiit, hep! Tutki tilastoa. Mitä se kertoo miesten elinajanodotteesta? Miten tulosta voisi selittää?

Keskimääräinen elinikä, joka on odotettavissa tietyn ikävuoden jälkeen.

25-vuotiaiden elinajanodote tuloryhmittäin 1996–2014, miehet ja naiset.

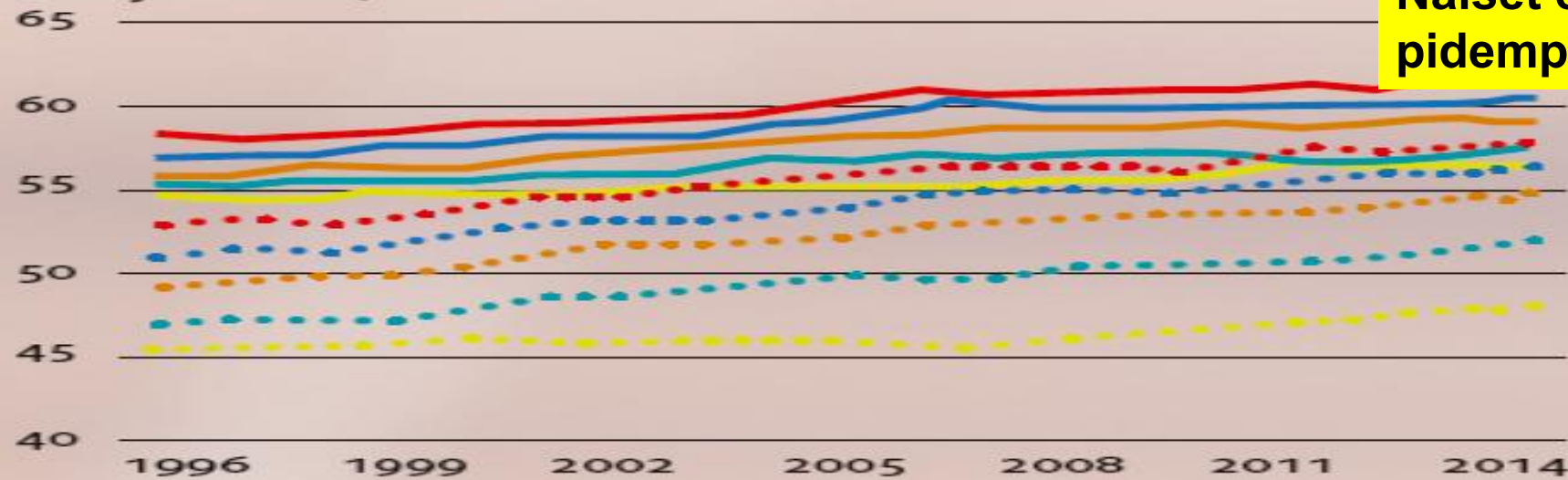
Lähde: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Painopiste preventioon Konsensuslausuma tarttumattomien sairauksien ehkäisystä 2017.

Tutki tilastoa.

1. Mitä se kertoo miesten elinajanodotteesta?

2. Miten tulosta voisi selittää?

Elinajanodote, vuotta

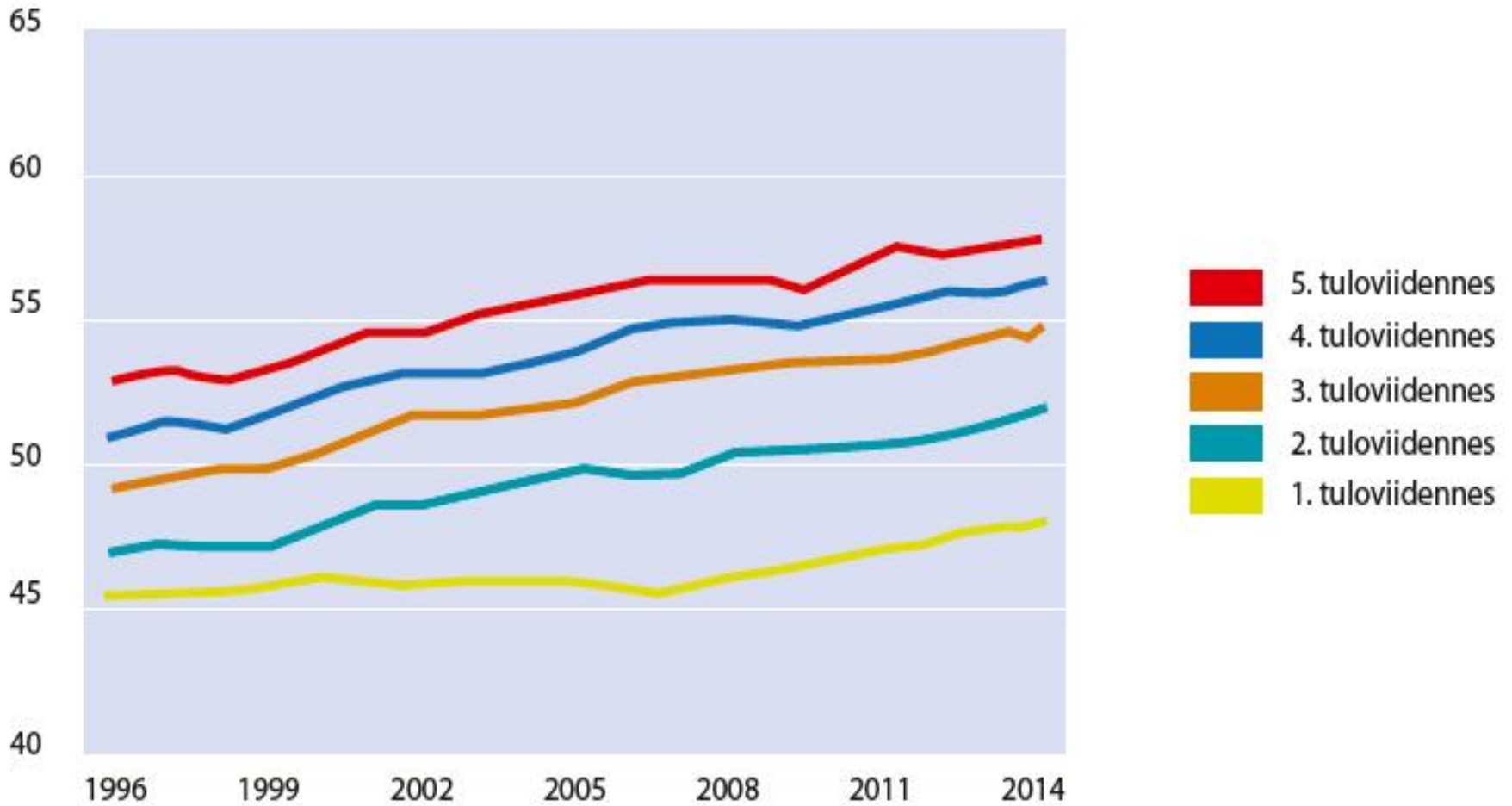

Naiset elävät pidempään

- 1. tuloviidennes (alin)
- 2. tuloviidennes
- 3. tuloviidennes
- 4. tuloviidennes
- 5. tuloviidennes (ylin)

Lähde: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Painopiste preventioon
Konsensuslausuma tarttumattomien sairauksien ehkäisystä 2017.

Keskimääräinen elinikä,
joka on odotettavissa
tietyn ikävuoden jälkeen.

→ **Naisilla tulot eivät vaikuta niin suuresti!**

Tutki tilastoa. 1. Mitä se kertoo miesten elinajanodotteesta?

- **25-vuotias mies elää tilaston mukaan keskimäärin n. 80-vuotiaaksi.**
 - **25-vuotiaiden miesten elinajanodote on noussut selkeästi kolmessa ylimmässä tuloviidenneksessä.**
 - **Ylimmässä ryhmässä odote on pidentynyt 53 vuodesta 58 vuoteen eli elinaikaa on tullut viisi vuotta lisää vajaassa 20 vuodessa.**
 - **Alimmassa tuloviidenneksessä elinajanodote on noussut vähiten! +2 vuotta**
 - **Vertailun vuoksi: ylimmässä ryhmässä elinajanodote 83v. ja alimmassa 73v.**
- **Elinajanodote näyttää olevan suoraan yhteydessä tuloihin: mitä varakkaampi olet, sitä pitempään elät!**

Kuvatehtävä s. 29: Paikoillenne, valmiit, hep! Tutki tilastoa. 2. Miten tulosta voisi selittää?

- **Naiset ovat fiksumpia. Tai ainakin elävät järkevämmin.**
- **Elinajanodote kasvaa terveydenhuollon kehittyessä, elintason noustessa ja terveiden elämäntapojen myötä.**
- **Rikkaammilla on varaa huolehtia omasta terveydestä: he syövät terveellisemmin, liikkuvat enemmän ja tupakoivat vähemmän.**
- **Ylemmissä ryhmissä miehillä voi olla parempi koulutus ja työtehtävät ovat fyysisesti helpompia.**
- **Alimmassa tuloryhmässä on huono-osaisia ja syrjäytyneitä, joiden elinajanodote on alhainen esim. alkoholin käytön ja väkivallan vuoksi.**

a) Minkälaista köyhyyttä Suomessa on?

1. Suomessa on **suhteellista köyhyyttä**. Köyhät ovat pienituloisia, joilla ei ole mahdollisuuksia elää samanlaista elämää kuin useimmat muut suomalaiset. Heillä **ei ole varaa esim. harrastuksiin tai matkusteluun**.
2. Suomalaiset köyhät joutuvat miettimään, **miten rahat saa riittämään** jokapäiväiseen ruokaan ja asumiseen.
3. Köyhien määrä on kasvanut 1990-luvun lamasta lähtien. Vuonna 2018 yli 10% suomalaista kuului pienituloisiin (n. 640 000 ihmistä)

b) Mitkä asiat aiheuttavat köyhyyttä?

- 1. Ihmisen alhainen elintaso vie köyhyyteen.**
 - **esim. työttömyyden tai sairastumisen takia**
 - **opiskelijan elintaso voi olla alhainen**
 - **“väliaikaista köyhyyttä”**
- 2. Jos työttömyys jatkuu kauan, on kyse pitkäaikais-työttömyydestä. Se voi johtaa **pysyvään köyhyyteen.****
- 3. Monet vanhukset elävät vain **pienen eläkkeen** varassa, voivat joutua turvautumaan muihinkin tukimuotoihin.**
- 4. Myös **syrjäytyminen** voi johtaa köyhyyteen.**

b) Mitkä asiat aiheuttavat syrjäytymistä

- 1. sairastuminen fyysisesti tai psyykkisesti**
- 2. koulun kesken jättäminen**
- 3. työttömyys**
- 4. ystävien vähäisyys tai niiden puuttuminen**
- 5. harrastuksien puuttuminen**

c) Miten edellisiä voidaan yrittää torjua?

- 1. peruskoulun loppuun suorittaminen**
- 2. toisen asteen tutkinto (oppivelvollisuuden nostaminen 2020)**
- 3. työhön pääseminen ja työssä pysyminen**
- 4. yhteiskunta voi pyrkiä torjumaan nuorisotyöttömyyttä (laki nuorisotakuusta)**
- 5. yhteiskunta voi turvata mielenterveyspalveluiden saatavuuden**

Pohjoismainen malli

- **Yhteiskunnan palvelut turvataan vauvasta vaariin**
 - **sosiaalivakuutus**
- **Yhteiskunta maksaa tulonsiirrot verovaroin**
- **Mitä muut mallit merkitsisivät?**

Hyvinvointivaltion eri mallit

1. Pohjoismainen malli (Suomi, Ruotsi jne.)

- Vastuu on valtiolla ja kunnilla.

2. Liberaali malli

- Vastuu on itsellä, perheellä ja markkinoilla; jokainen hankkii sosiaaliturvavakuutukset itse.

3. Mannermainen malli

- Vastuu on itsellä ja perheellä; sosiaaliturva perustuu työsuhteeseen.

4. Välimeren maiden malli

- Vastuu on perheellä, suvulla ja kirkolla.
Konservatiivinen malli.

Miten pohjoismainen hyvinvointimalli eroaa muista malleista?

- **Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiomallissa julkisella vallalla eli valtiolla ja kunnilla on suuri merkitys hyvinvoinnin turvaamisessa.**
- **Liberaalissa hyvinvointivaltiomallissa ihmisten ottamat maksulliset vakuutukset turvaavat hyvinvoinnin tarvittaessa.**
- **Mannermainen hyvinvointivaltiomalli perustuu työsuhteeseen, joka tarvittaessa turvaa hyvinvoinnin.**
- **Välimeren mallissa perheellä ja lähiyhteisöillä, kuten kirkolla, on suuri merkitys hyvinvointipalveluiden järjestämisessä.**

SWOT-analyysi Suomen hyvinvointivaltiosta

Vahvuudet:

Yhteiskunnan palvelut turvataan vauvasta vaariin.

Yhteiskunta maksaa tulonsiirrot verovaroin maksukyvyn mukaan.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Kukaan ei joudu heitteille.

Halpaa tai ilmaista hyvinvointia.

Turvallisuus.

Olemme onnellisia!

Heikkoudet:

Korkeat verot.

Nekin maksavat, jotka eivät tarvitse.

Paremmiin ansaitsevat (yritteliäät) maksavat enemmän.

Talouden taantumana aikana ”kallis”, velkaantuminen.

Jonottaminen.

Väärinkäytökset.

Holhoaminen.

Passivoi.

Mahdollisuudet:

Suomi pysyy hyvinvointivaltiona.

Suomi pysyy rauhallisena.

Ihmiset ovat koulutettuja ja hyvin toimeentulevia.

Potentiaali kehittymiseen.

Houkuttelee ulkomaalaista työvoimaa.

Mahdollisuudet hyvään elämään tulevaisuudessakin.

Uhat:

Väestön ikääntyminen.

Valtion velkaantuminen.

Korkean työllisyysasteen säilyttäminen.

Monimutkainen ja byrokraattinen tukiverkosto.

Julkisen sektorin säilyttäminen vai palveluiden yksityistäminen?

Hyvinvoinnin rahoittaminen.

Kannustinloukku.

Suomesta luokkayhteiskunta.

Syrjäytyminen (kaikki eivät sovi ”standardiin”).

Tehtävä 4. "Sosiaaliturva suosii työssäkäyviä." Esittele argumentteja väitteen tueksi ja vastaan.

Puolesta:

- **Sosiaalivakuutuksiin liittyvät edut ovat pääosin ansiosidonnaisia eli ne perustuvat **työtuloihin**** (esim. ansiosidonnaiset työttömyyskorvaus, sairauspäiväraha ja työeläke).
- **Myös työterveyspalvelut takaavat työntekijöille terveyspalveluiden saatavuuden ja ne ovat maksuttomia.**
- **Tässä suhteessa pohjoismaisessa hyvinvointivaltiomallissa on hieman mannermaisen hyvinvointivaltiomallin piirteitä**

Tehtävä 4. "Sosiaaliturva suosii työssäkäyviä." Esittele argumentteja väitteen tueksi ja vastaan.

Vastataan:

- **Julkinen valta takaa tietyn taloudellisen tuen myös niille, jotka eivät ole töissä.**
(esim. takuueläke, työmarkkinatuki ja kodinhoidon tuki).
- **Julkisen vallan rahoittamat ja järjestämät terveys- ja sairaanhoitopalvelut ovat kaikkien käytössä ja niiden maksut ovat alhaiset.**